

Kooli eestikeelsete õpetajate hinnangud laste keelelisele arengule
2021. aasta sügis

Koostajad: Piret Baird, Reili Argus

Tallinna Ülikooli humanitaarteaduste instituut

Sissejuhatuseks

Küsitluse eesmärk oli saada ülevaade 2021. aastal projektiga “Professionaalne eestikeelne õpetaja mitmekeelses klassis” liitunud klassides õppivate laste keelelisest kasvukeskkonnast ja eesti keele oskusest. Mitmekeelsete klasside eestikeelsetelt projektiõpetajatelt saadi andmed kokku 358 lapse kohta ning alljärgnev kokkuvõte on koostatud 15. detsembri 2021. aasta seisuga andmete põhjal.

Järgneva kokkuvõtte aluseks on projektiõpetajate täidetud küsimustikud. Õpetajatel tuli kõikide laste keelelist arengut hinnata ja koduse keelekeskkonna kohta andmed koguda etteantud küsitlusvormi põhjal. Sama küsimustikuga hindasid laste keeleoskust ja kodust keelekeskkonda nii venekeelse kooli kui ka eestikeelse kooli mitmekeelse klassi õpetajad. Kui kooli tööjaotus nägi ette, et projektiõpetaja eestikeelsete lastega üldse ei töötanud ja tegeles eraldi grupis ainult muukeelsete lastega, täitis õpetaja küsimustiku ainult nende laste kohta, kellega ta tegeles. Kokku osales hindamises 15 kooli 19 õpetajaga. Hindamine toimus 2021. aasta oktoobrist detsembrini. Hindamislehte, mis põhines suures osas aastal 2020 kasutatud lehel (peamine erinevus eelmise variandiga võrreldes puudutab varasema kolmepallise hindamisskaala asendamist viiepallisega) tutvustati õpetajaile vastaval koolitusel. Õpetajad hindasid lapse keeleoskust, vaadeldes tema tegevust tavapärasel õpituatsioonis. Koduse keelekeskkonna tegurite väljaselgitamiseks õpetajad kas vestlesid vanematega või suhtlesid nendega kirja teel.

Järgnev ülevaade on esitatud kahes osas: laste keelelise kasvukeskkonna ülevaatele järgneb laste eesti keele oskuse ülevaade. Andmete esitamisel kasutatakse kirjeldavat statistikat. Kokkuvõttes on esitatud, kus see võimalik, mõned võrdlusandmed eelmise aasta sarnase uuringu tulemustega.

1. Laste kodune keelekeskkond

Lapse kodusest keelekeskkonnast annab ülevaate küsimustiku seitse küsimust. Kõigepealt küsiti selle kohta, mis keelt või keeli laps ise kodus räägib, mis keeli räägivad temaga koos elavad täiskasvanud; mis vanusest ja kustkaudu on lapsel kokkupuude eesti keelega, kus puutub laps kokku teiste keeltega peale eesti keele ning kas lapsel on mõni keelega seotud erivajadus.

Vanemate kodus räägitava **keele** kohta olid andmed olemas 319 lapse puhul. Nendest 233 juhul kõneles vanem 1¹ kodus vene keeles ja 239 juhul vanem 2 vene keeles, 38 juhul kõneles vanem 1 eesti keeles ja 34 juhul kõneles vanem 2 eesti keeles. 33 juhul oli vanem 1 kakskeelne ja kõneles lapsega eesti ning vene keeles, 14 juhul oli vanem 2 eesti-vene kakskeelne.

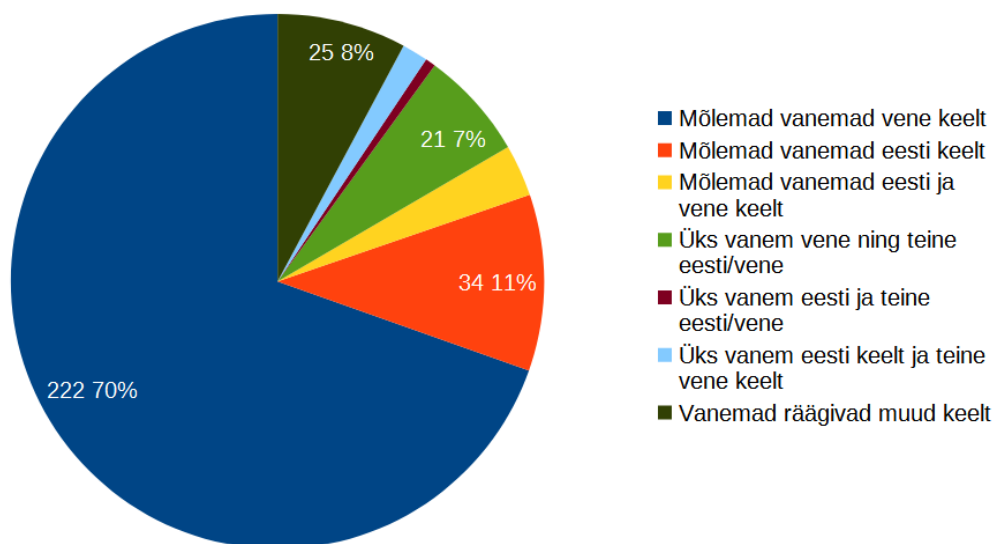
Mõlemad vanemad rääkisid lapsega ainult vene keeles 222 peres. Neid lapsi, kelle üks vanem rääkis vene ja teine eesti ja vene keelt, oli kokku 21, kahes peres rääkis üks vanem eesti ja teine

¹ Vanemate puhul ei ole teadlikult kasutatud sõnu “ema” ja “isa” eeldusel, et lapsega võib koos elada ka keegi teine, nt vanaema, st et oluline on see, et tegemist oleks inimesega, kelle keelekasutus moodustab lapse igapäevasest keelelisest sisendist olulise osa.

eesti ja vene keelt. Selliseid lapsi, kelle peres rääkis üks vanem eesti, teine vene keeles, oli kokku viis.

Ülejäänud kodudes oli keelekeskkonna pilt kirjum. Vähemalt ühe vanema poolt kodus kõneldavatest keeltest olid lisaks eesti ja vene keelele mainitud järgmised: inglise (7), ukraina (7), aserbaidžaaani (7), leedu (3), saksa (2), rumeenia (2), soome (2), norra, valgevene, portugali.

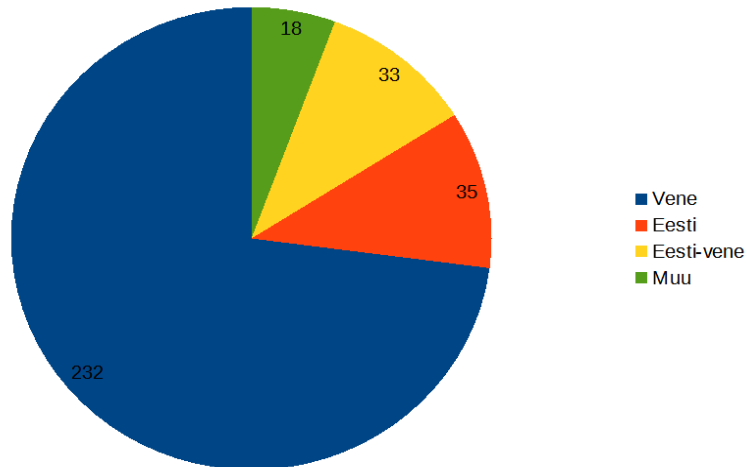
Kokku oli 25 peres kasutuses mõni kolmas keel – kas eesti ja/või vene keelele lisaks või kasutatigi ainult seda kolmandat keelt. Nendest 22 perest, kus vanemad rääkisid ka mõnda muud keelt peale eesti ja vene keele, rääkis laps ainult 15 juhul kõiki keeli, milles vanemad temaga kodus suhtlesid (vt joonis 1).

Joonis 1. Laste jaotumine vastavalt nendega kodus kõneldavatele keeltele (absoluutarvud ja osakaal protsentides)

Lapse enda kõneldava keele kohta oli andmeid 318 lapselt. 232 **last** rääkis kodus ainult vene keelt (vt joonis 2). See viitab sellele, et isegi juhul kui üks vanem rääkis lisaks vene keelele lapsega ka eesti keeles, siis laps ei pruukinud eesti keelt siiski ise kodus kasutada. 35 last kasutas kodus ainult eesti keelt ning 33 last nii eesti kui ka vene keelt. Andmetest nähtub, et oli lapsi, kes kasutasid kodus ainult mõnda kolmandat keelt. Neid lapsi oli kokku kolm.

Mainiti järgmisi laste räägitavate keelte kombinatsioone: vene-inglise (2), vene-portugali, vene-leedu, vene-ukraina (4), eesti-soome, vene-aserbaidžaaani (4), eesti-vene-norra, eesti-araabia ja eesti-inglise.

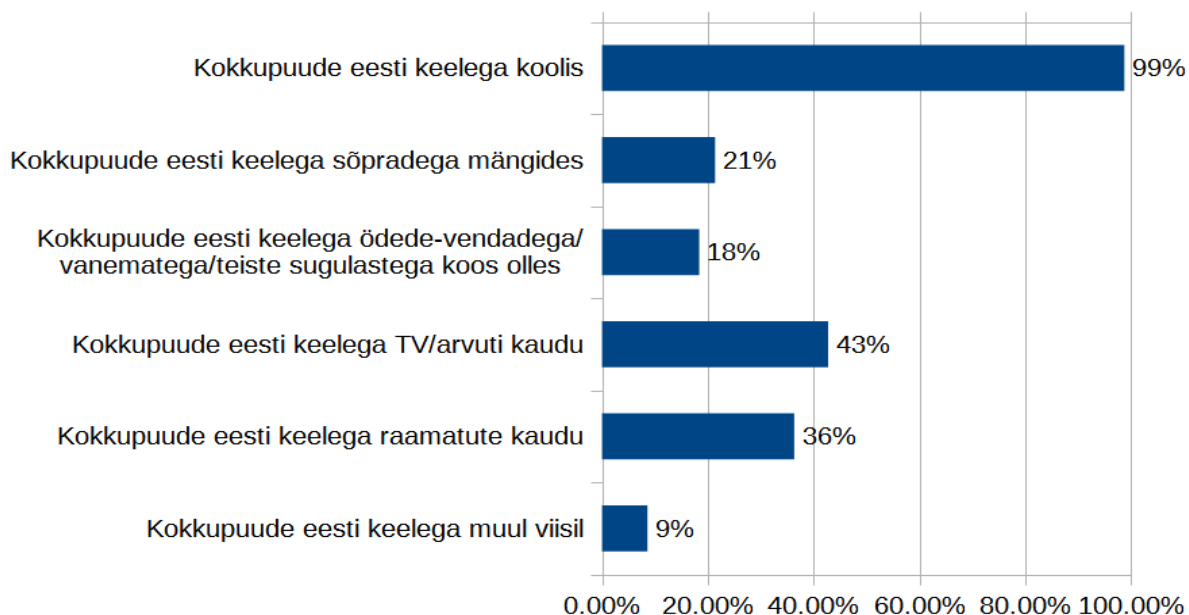
Joonis 2. Laste jagunemine kõneldava keele alusel (absoluutarvud)

Seega võib öelda, et üldiselt rääkis kaks kolmandikku vaadeldud lastest vene keeles, viiendik eesti keeles, peaaegu sama suur osa oli eesti-vene kakskeelseid lapsi ning muid keeli või keelekombinatsioone rääkivaid lapsi oli alla kümnendiku valimist (vt joonis 2).

Küsitluses uuriti ka, milliste **teiste keeltega** on lastel veel **kokkupuuteid**. Kodus ainult eesti keelt kõnelevate laste puhul mainiti 31 korral vene keelt (89% vastanutest). Kõikidest küsitluses osalenud lastest (välja arvatud need, kes rääkisid juba ise kodus inglise keelt) on 119 lapsel (33% vastanutest) kokkupuude inglise keelega. Lisaks toodi välja veel valgevene, ukraina, aserbaidžani, prantsuse, soome, araabia, hispaania, norra, prantsuse, leedu, saksa, jaapani ja itaalia keel.

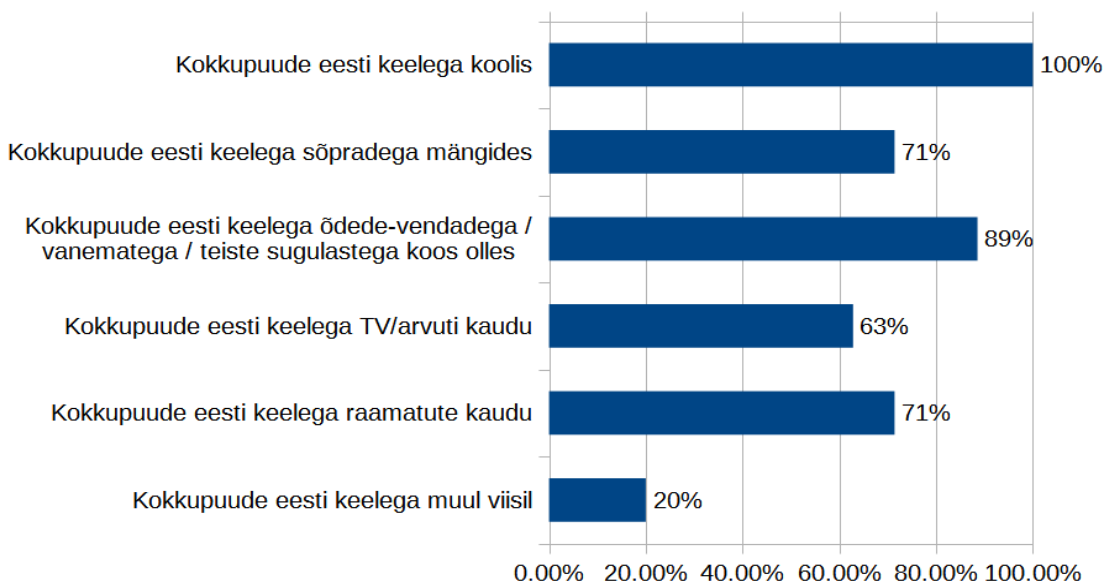
Enamasti oli lastel kokkupuude võõrkeelega televisiooni või arvuti kaudu. Umbes samal hulgal lastel oli kokkupuude võõrkeelega ka kooli kaudu.

Kokkupuude eesti keelega oli kõikidel vene kodukeelega vastanud lastel koolis ning 43% TV või arvuti kaudu ja 36% raamatute kaudu. Eesti keelt kõneleva sõbraga mängis 21% vene kodukeelega lastest. Kodus eesti keelt mitte kõnelenud lastest oli kool ainsaks eesti keele sisendi saamise kohaks kogunisti 41% lastest (vt joonis 3).

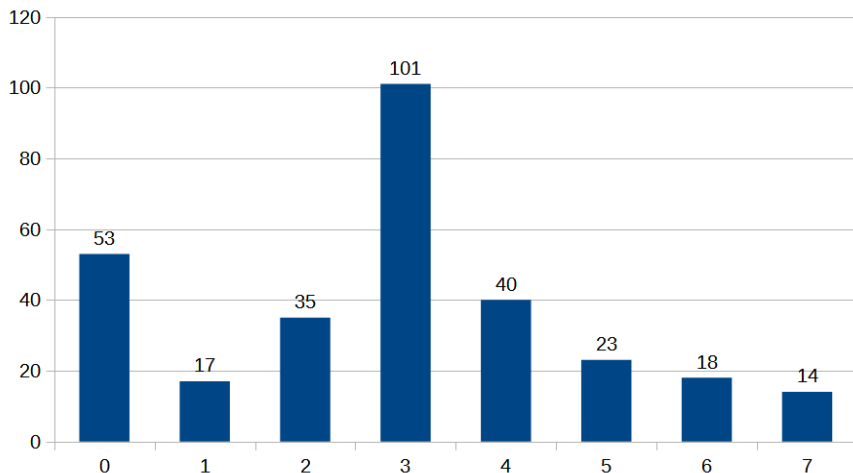
Joonis 3. Vene keelt kõnelevate laste kokkupuude eesti keelega

Eesti-vene kakskeelsed lapsed puutuvad eesti keelega kokku samuti kõige sagedamini koolis (vt joonis 4). Ootuspäraselt erinevad nende eesti keelega kokkupuute kanalid vene emakeelega laste omadest: peamiselt puutuvad nad eesti keelega kokku pere sees suheldes, aga ka sõpradega mängides ja mõnevõrra vähem TV või arvuti või raamatute kaudu.

Joonis 4. Eesti ja vene keelt kõnelevate laste kokkupuude eesti keelega

Küsitluses uuriti ka, **mis vanusest** alates on lapsel olnud **kokkupuude eesti keelega**. Kõikide küsimusele vastanute seast² märgiti 53 korral selleks sünnist alates (vt joonis 5). Enamasti oli sellisel juhul tegemist eesti keelt kõnelevatest kodudest pärit lastega. Üheaastasest alates oli kokkupuude 17 lapsel ning enamiku laste jaoks oli eesti keelega kokkupuutumise alguseks kolmas eluaasta ehk ilmselt aeg, mil laps läks lasteaeda.

Joonis 5. Eesti keelega kokkupuutumise vanus

Viieteistkümnel korral märgiti hindamislehele, et lapsel on logopeediline probleem, kahel korral oli lehele märgitud kõne hilistumine. Veel kahel korral oli märgitud, et lapsel on kõnega seotud erivajadus, kuid puudus täpsustus selle liigi kohta.

2. Laste keeleline areng

Küsimustiku keelelise arengu osa oli jagatud kaheks. Esimeses osas pidid õpetajad hindama laste üldist suhtlemisoskust ja suulist kõnet. Selles osas tuli õpetajail vastates hinnata lapse keeleoskust mingist kindlast vaatluspunktist (nt argisituatsioonis toimetulek, jutustamisoskus jms) viiepunktilisel skaalal, kus 1 vastas kirjeldusele *ei oska üldse / ei ole mõistetav*, number 2 kirjeldusele *oskab vähesel määral / sõnavara ja grammatika on väga piiratud, kuid kõne on siiski üldjoontes arusaadav*, 3 *oskab piiratud / teeb tihti vigu, kuid need ei takista enamasti arusaamist*, 4 *oskab üldjoontes / teeb üksikuid vigu, on siiski hästi arusaadav* ning 5 kirjeldusele *oskab väga hästi / üldjuhul veatult*.

² Kõikide laste kohta neid andmeid hindamislehtedel ei olnud.

Küsimused laste keeleoskuse kohta varieerusid sellest, et laps ei oska veel eesti keeles rääkida kuni oskuseni jutustada lühikesi lugusid. Üldise suhtlemisoskuse ja suulise kõne hindamine oli omakorda jagatud kolme ossa. Kõigepealt puudutasid küsimused räägitu mõistmist ja seda, mida laps oskab kõnelemisel (näiteks mõistab lihtsat ja seotud juttu, oskab väljendada lihtsate lausetega küsimust). Seejärel tuli õpetajal hinnata lapse oskust kasutada eri pragmaatilist tüüpi lauseid (küsimused, käsud jms), oskust kirjeldada ning *lõpuks lapse oskust end väljendada*.

Küsimustiku keelelise arengu teises osas märkis õpetaja vastusena, kas lapsel oli see oskus omandatud või omandamata. Selles osas pidi õpetaja hindama lapse hääldust (*hääldab õigesti kõiki häälikuid; üldiselt hääldab selgelt, vajab tuge mõne üksiku hääliku puhul; räägib märgatava aktsendita (täideti ainult mitte eesti kodukeelega lapse puhul); räägib täiesti ilma aktsendita*). Samuti tuli hinnata kirjutamis- ja lugemisoskust. Lugemisoskuse hindamine varieerus sellest, et laps ei tunne tähti, kuni selleni, et ta loeb ja mõistab soravalt eakohaseid tekste. Kirjutamisoskuse hindamine jäi vahemikku üksikute tähtede kirjutamise oskusest kuni oskuseni kirjutada lihtne ja lühike kiri või teade.

Parema ülevaate saamiseks on laste keelelist arengut vaadeldud järgnevalt grupiti: kõigepealt eestikeelne grupp, seejärel venekeelne ja eesti-vene kakskeelne grupp ning kõige lõpus vene ja kolmandat keelt kõnelev grupp. Kuna valimis oli ainult paar last, kes kõnelesid ainult mõnda kolmandat keelt ning paar last, kes kõnelesid eesti ja kolmandat keelt, siis said nemad vastavalt liidetud venekeelse grupiga ning eesti-vene kakskeelsete grupiga.

Venekeelse grupi puhul tuleb ära märkida, et vaatluse all on nende eesti keele ehk mitte nende emakeele oskus. Selle grupi puhul on tegemist suksessiivsete kakskeelsete lastega, kelle teise keele omandamine on alles toimumas. Eesti-vene kakskeelse grupi puhul on samuti vaatluse all ainult üks nende kahest kodusest keelest ehk andmeid koguti vaid nende eesti keele oskuse kohta.

2.1. Eestikeelne grupp

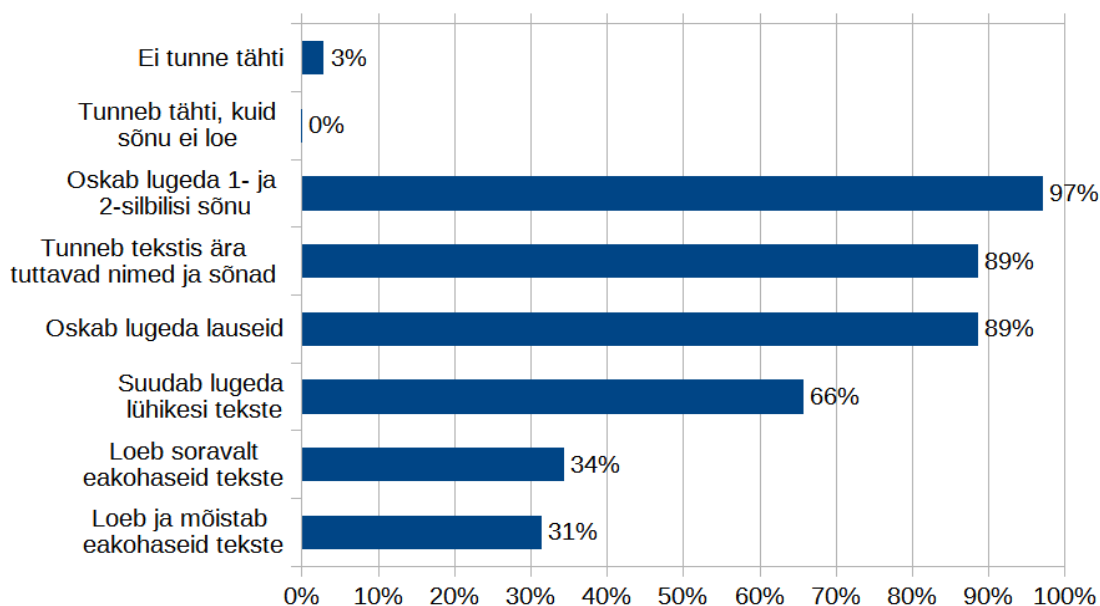
Eestikeelsesse gruppi kuulus kokku 35 last (lapsed, kes rääkisid ise kodus ainult eesti keelt). Need olid lapsed, kes käivad eesti õppekeelega kooli sellises klassis, kus õpib rohkem kui viis muu kodukeelega last.

2.1.1. Üldine suhtlemisoskus ja suuline kõne

Peaaegu kõik eestikeelsed lapsed olid omandanud suurema osa küsitud oskustest. Kõige rohkem valmistas probleeme millegi kirjeldamine. Kohti, olukordi, olendeid, esemeid pildi järgi ja inimese, looma või eseme välimust oskas kirjeldada väga hästi 82% hinnatud lastest (vastavalt 31% ja 26% oskas seda üldjoontes). Ennast ja oma perekonda oskas väga hästi kirjeldada 83% valimis olnud lastest (25% oskas seda üldjoontes). Kõik ülejäänud hinnatud oskused oli väga hästi omandatud vähemalt 85% lastest.

2.1.2. Lugemisoskus

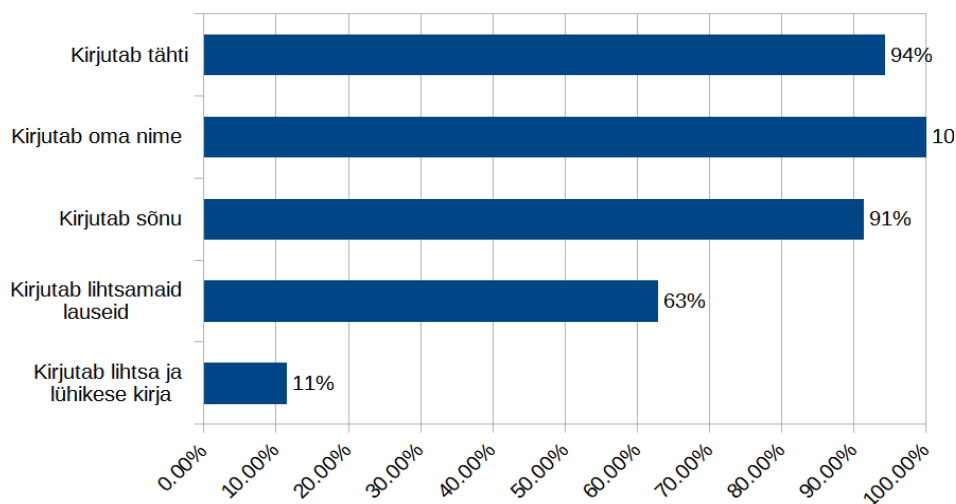
Andmetest nähtus ka, et vaid 3% eestikeelsetest lastest ei tunne tähti. Neid lapsi, kes küll tähti tunnevad, aga sõnu kokku lugeda ei oska, valimis ei leidunud. Peaaegu kõik lapsed oskavad kokku lugeda 1- ja 2-silbilisi sõnu (vt joonis 6). Suur osa (89%) lapsi tunneb tekstis ära tuttavad nimed ja sõnad ning oskab lugeda ka lauseid. Üle poole lastest sai hakkama lühikese teksti lugemisega, mis sisaldas tuttavaid sõnu. Umbes kolmandik lastest loeb soravalt eakohaseid tekste ja samuti kolmandik ka mõistab neid eakohaseid tekste (vt joonis 6).

Joonis 6. Eestikeelsete laste lugemisoskus

2.1.3. Kirjutamisoskus

Kõik eestikeelsed lapsed oskavad kirjutada oma nime ning üle 90% lastest oskab kirjutada tähti ja sõnu (vt joonis 7). Lauseid oskab kirjutada üle poole lastest, kuid lühikese kirjaga saab hakkama umbes kümnendik hinnatud lastest.

Joonis 7. Eestikeelsete laste kirjutamisoskus

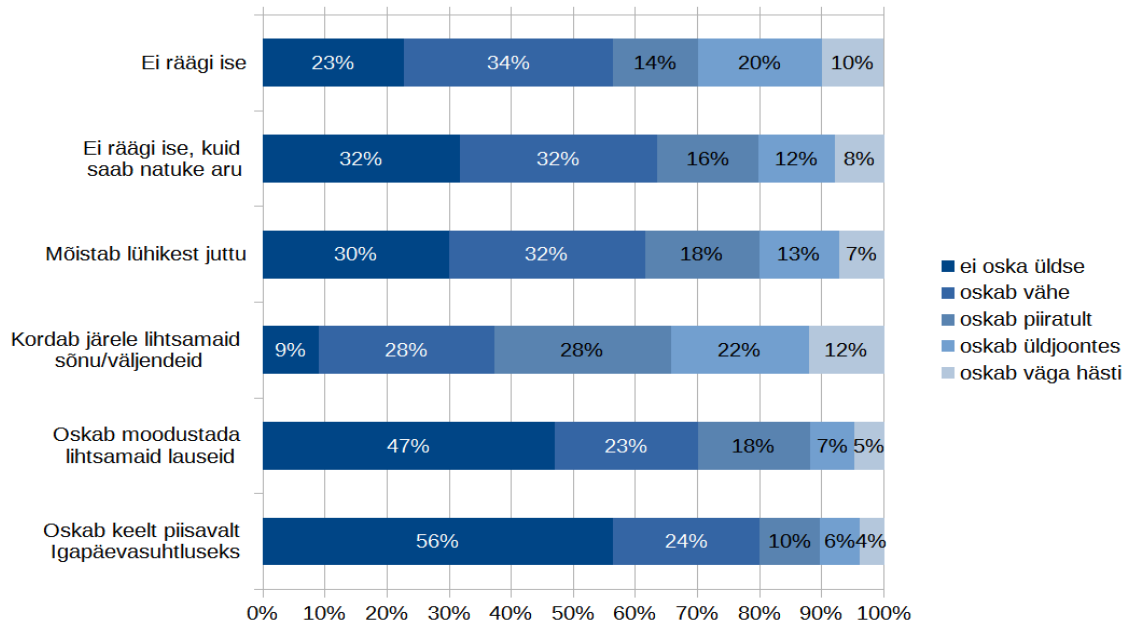
2.2. Venekeelne grupp

Vene keelt kõnelevate laste grupp oli kogu valimis kõige suurem, sinna kuulus 232 last.

2.2.1. Üldine suhtlemisoskus ja suuline kõne

Andmetest ilmneb, et ainult 4% venekeelsete laste eesti keele oskust hindavad õpetajad selliseks, et laps saab igapäevasuhtluses hakkama, ning rohkem kui poolte eesti keele oskus on selline, kus õpetajate hinnangul laps igapäevasuhtluses hakkama ei saa (vt joonis 7). Veidi alla poolte lastest ei oska moodustada ka kõige lihtsamaid lauseid ning ainult 5% on neid, kes seda väga hästi oskavad. Sõnade ja väljendite järele kordamisega saavad hakkama peaaegu kõik lapsed (ainult 9% on neid, kes seda ei oska). Eestikeelse kõne mõistmise puhul on üldisem mõistmisoskus (“ei räägi ise, kuid saab natuke aru”) üsna sarnane lühikese jutu mõistmise oskusega: mõlemal juhul on alla kümne protsendi neid, kes saavad sellega väga hästi hakkama, ja umbes kolmandik neid, kes seda üldse ei oska. Viiekümne lapse puhul on õpetajad märkinud, et nad eesti keeles üldse veel ei räägi, seega n-ö nullist eesti keele omandamist alustanud on 2021. aasta projektiklassides

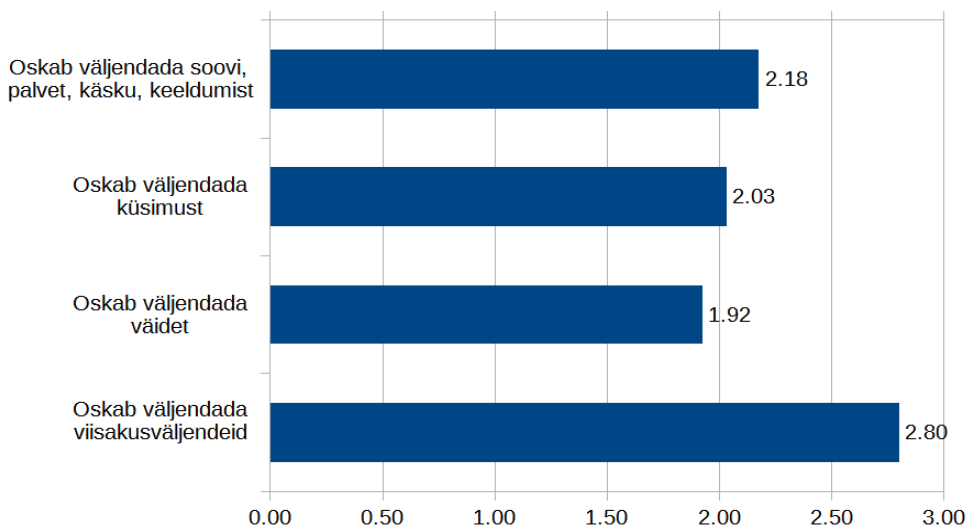
vähemalt 50 last.

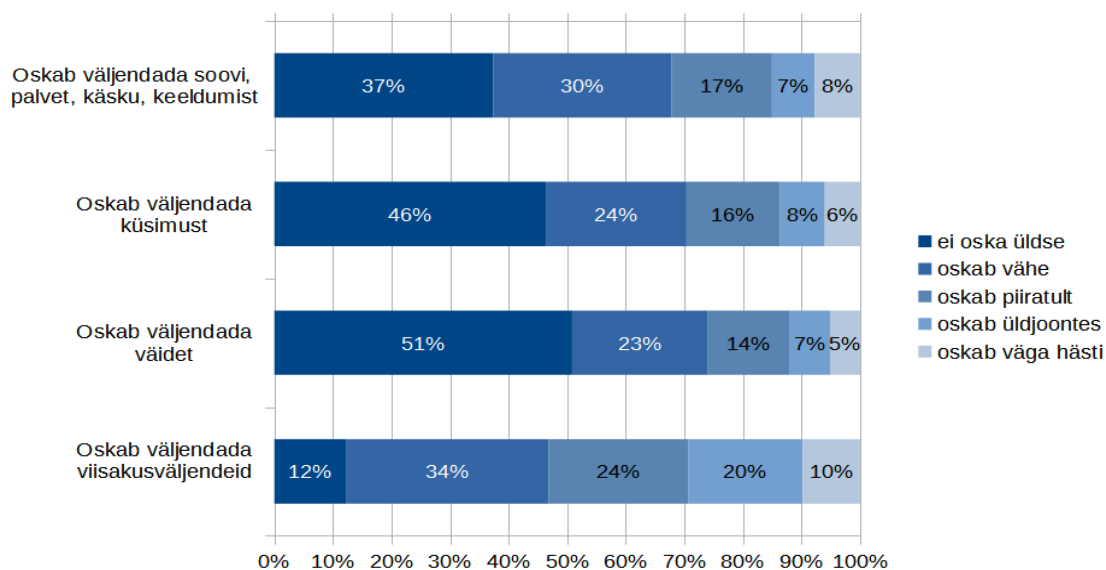
Joonis 7. Venekeelsete laste suhtlusoskus eesti keeles

2.2.2. Eri pragmaatilist tüüpi lausete kasutamise oskus

Venekeelsete laste oskust kasutada eri pragmaatilist tüüpi lauseid võib iseloomustada kas hinnanguga “oskab vähesel määral” (väited) või “oskab piiratult” (küsimused, käsud-soovid, viisakusväljendid) (vt joonis 8). Eri pragmaatilist tüüpi lausetest paistab kõige kergem olema viisakusväljendite kasutamine, ainult 12% lastest ei oska õpetaja hinnangul seda üldse ja kolmandik oskab seda vähe (vt joonis 9). Väite, küsimuse ja käsu puhul paistab olema kõige enam arenenud oskus kasutada käsku (sh soovi või palvet), mille puhul on veidi rohkem lapsi, kes oskavad seda väga hästi ning mõnevõrra vähem neid, kes seda üldse ei oska. Kõige raskemaks hindasid õpetajad laste jaoks väite väljendamise. Siiski on käskude ja küsimuste kasutusoskuse erinevus väiksem, kui võiks eeldada.

Joonis 8. Venekeelsete laste oskus kasutada eri pragmaatilist tüüpi lauseid (hinnangute keskmine)

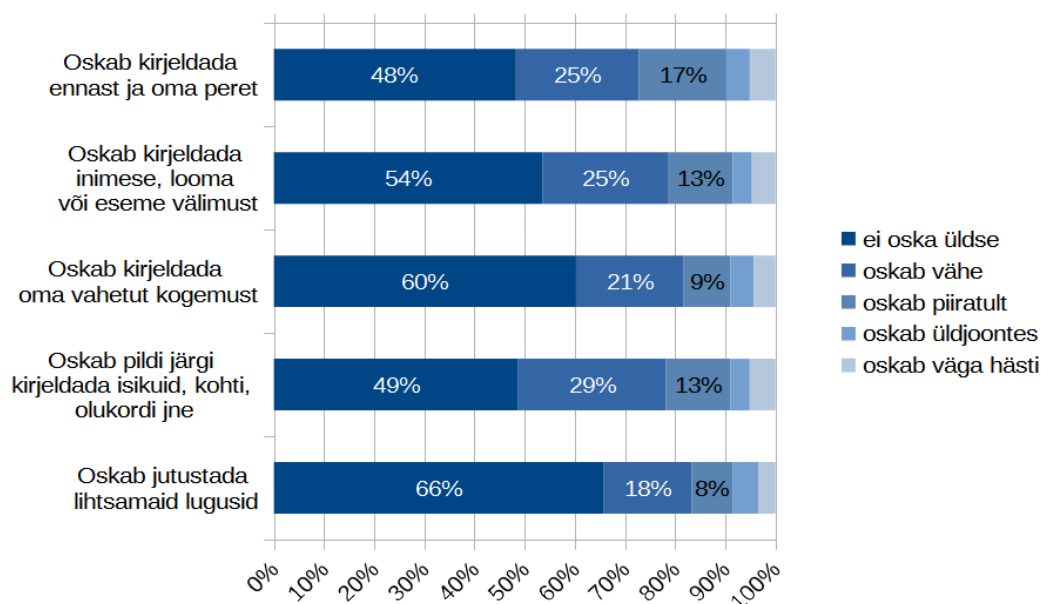

Joonis 9. Venekeelsete laste oskus kasutada eri pragmaatilist tüüpi lauseid

2.2.3. Kirjeldusoskus

Kirjeldusoskuse puhul tuli õpetajail hinnata laste oskust alates lihtsamast oskusest kirjeldada end ja oma peret ning inimese või looma välimust kuni keerukama oskuseni kirjeldada vahetut kogemust (eeldab minevikuvormi kasutamist), pildi järgi isikuid, olendeid või olukordi (eeldab suuremat sõnavara) ja jutustada lühemat lugu (eeldab nii suuremat sõnavara ja omandatud vormide hulka kui ka sidususvõtete kasutamise oskust). Kõigi hinnatud nelja tüüpi kirjeldusoskuse puhul on tulemused üsna sarnased (vt joonis 10). Ühtviisi vähe on lapsi, kes

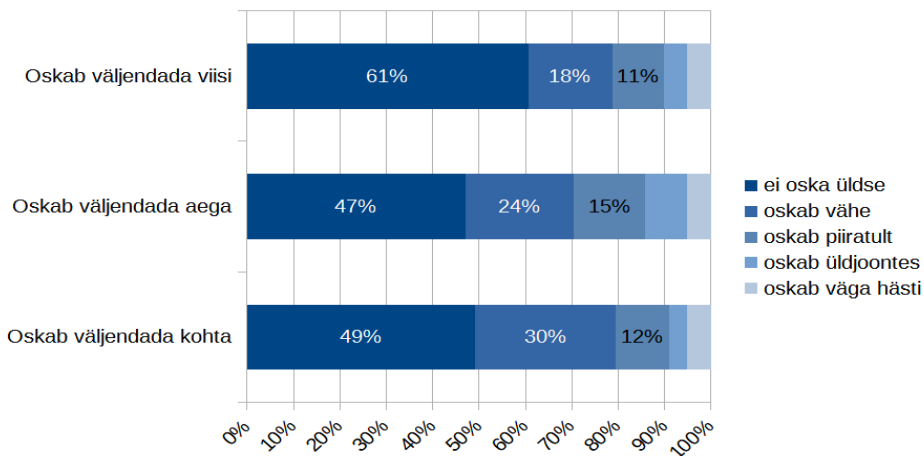
oskavad kirjeldada väga hästi või üldjoontes. 20–30% piiresse jääb kõigi nelja oskuse puhul laste hulk, kel on kirjeldamise oskus piiratud. Mõnevõrra raskem tundub olema vahetu kogemuse kirjeldamine (60% lastest ei oska seda üldse) ning kõige kergem paistab olema oskus kirjeldada end ja oma peret. Ootuspäraselt on kõige keerulisem oskus, jutustamisoskus omandatud kõige väiksemal arvul lastest. Jutustada ei oska üldse koguni 66% hinnatud lastest ning jutustada oskas kokku ainult kaheksa last.

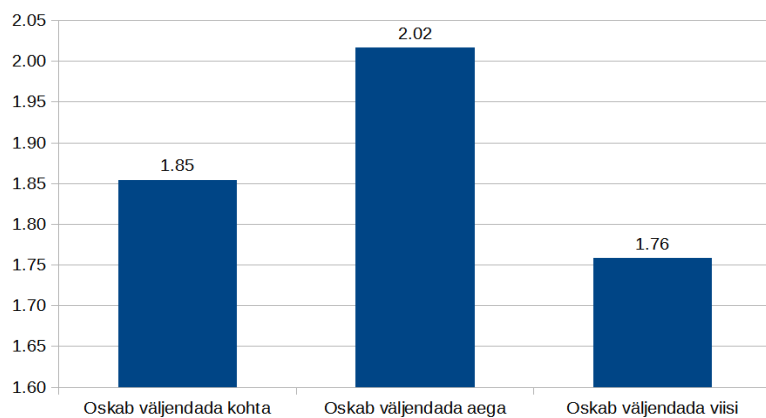
Joonis 10. Venekeelsete laste oskus eesti keeles kirjeldada

2.2.4. Tähenduskategooriate väljendamine

Õpetajail paluti hinnata kolme semantilise kategooria, aja, koha ja viisi väljendamise oskust lastel. Hindamisel ei peetud tähtsaks, millises lausekonstruktsioonis neid tähendusi väljendati, vaid lihtsalt seda, kas vastava tähenduskategooria sõnavara (nt kohta tähistavaid sõnu, nagu *kodus*, *koolis* vms, *ajasõnu*, nt *praegu*, viisisõnu, nagu *kiiresti*, *ilusti* vms) on laste kõnes võimalik registreerida. Ootuspäraselt oli lastel kõige raskem väljendada viisi, seda ei osanud üldse 61% lastest, vt joonis 11). Mitte ootuspäraseks tulemuseks võib pidada seda, et aja väljendamine paistab paremini selge olevat kui koha väljendamine (vt joonis 11), kuigi keskmise tulemuse järgi iseloomustasid õpetajad seda laste oskust valikuga “oskab vähe” (joonis 12).

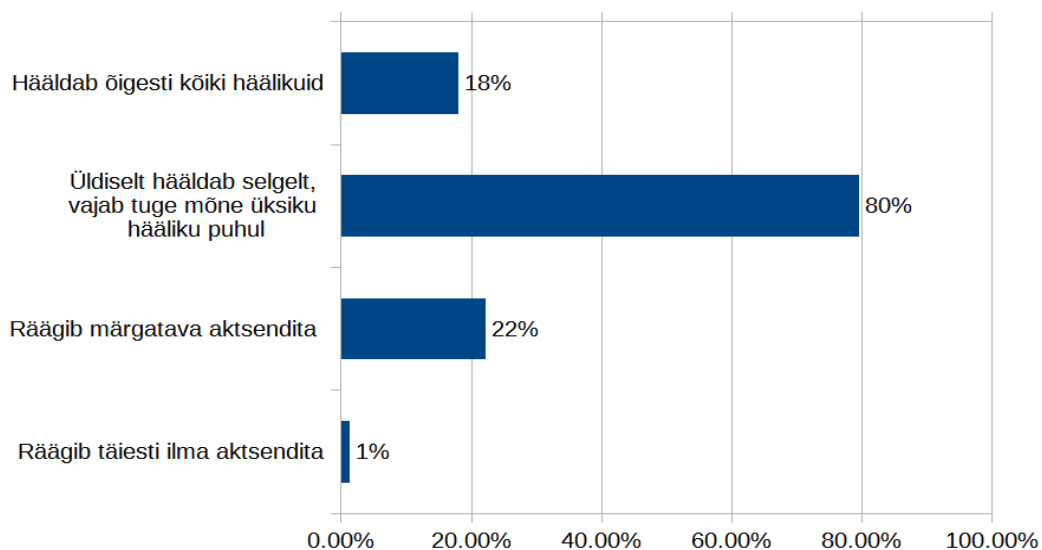
Joonis 11. Venekeelsete laste oskus väljendada eri tähenduskategooriaid

Joonis 12. Venekeelsete laste oskus väljendada eri tähenduskategooriaid

2.2.5. Venekeelsete laste hääldusoskus

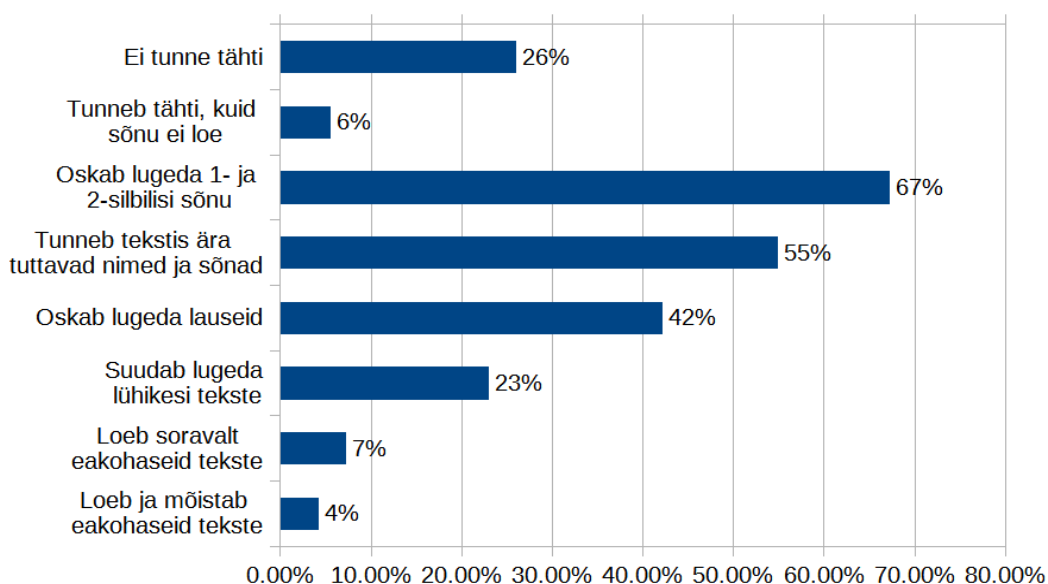
Õigesti hääldas kõiki häälikuid 18% vene kodukeelega lastest (vt joonis 13). Enamik lapsi vajab tuge mõne üksiku hääliku puhul. Enamasti on lastel siiski aktsent, sest ainult 1% laste puhul on õpetajad märkinud, et nad kõnelevad aktsendivabalt.

Joonis 13. Venekeelsete laste eesti keele hääldamise oskus

2.2.6. Venekeelsete laste eesti keeles lugemise oskus

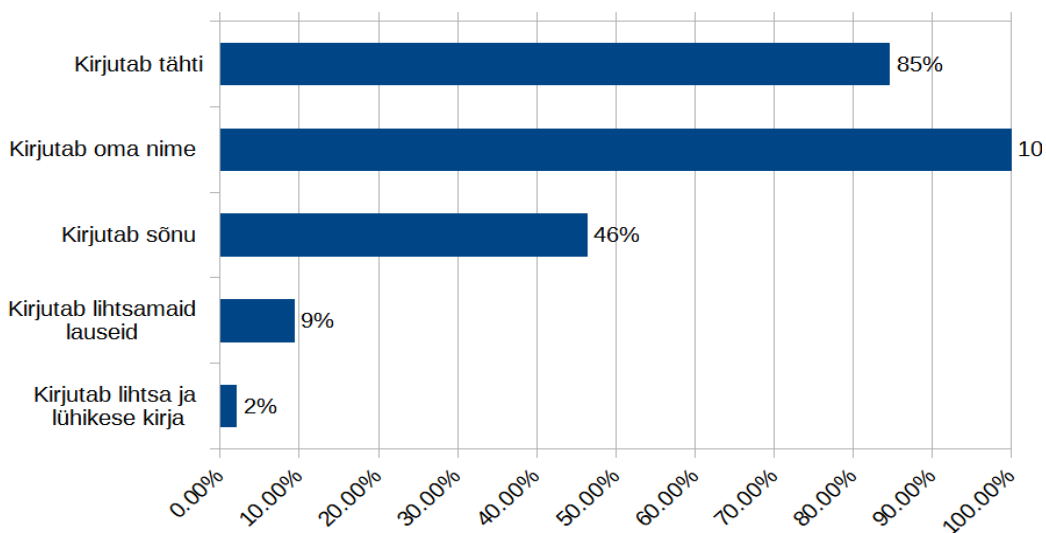
Küsitluse tulemustest ilmnes, et umbes veerand vene kodukeelega lastest ei tunne eesti tähti (vt joonis 14). Üksikud lapsed tunnevad tähti, kuid ei loe veel sõnu kokku, kuid 67% oskab lugeda 1- ja 2-silbilisi sõnu. Mõnevõrra vähem on neid lapsi, kes tunnevad tekstis ära tuttavad nimed või sõnad. Lauseid oskab eesti keeles lugeda 42% lastest ning lühikesi tekste ainult alla veerandi lastest. Üksikud lapsed (17) suudavad lugeda soravalt ja veel vähem lapsi suudab ka loetut mõista (10).

Joonis 14. Venekeelsete laste lugemisoskus eesti keeles

2.2.7. Venekeelsete laste oskus eesti keeles kirjutada

Oma nime oskavad eesti keeles kirjutada kõik vene kodukeelega lapsed. Tähti oskab aga eesti keeles kirjutada suurem osa ehk 85% vene kodukeelega lastest (vt joonis 15). Sõnade kirjutamine on selge vähem kui pooltel lastel ning üksikud oskavad kirjutada lauseid (22) ja veel väiksem hulk (5) lühikest kirja.

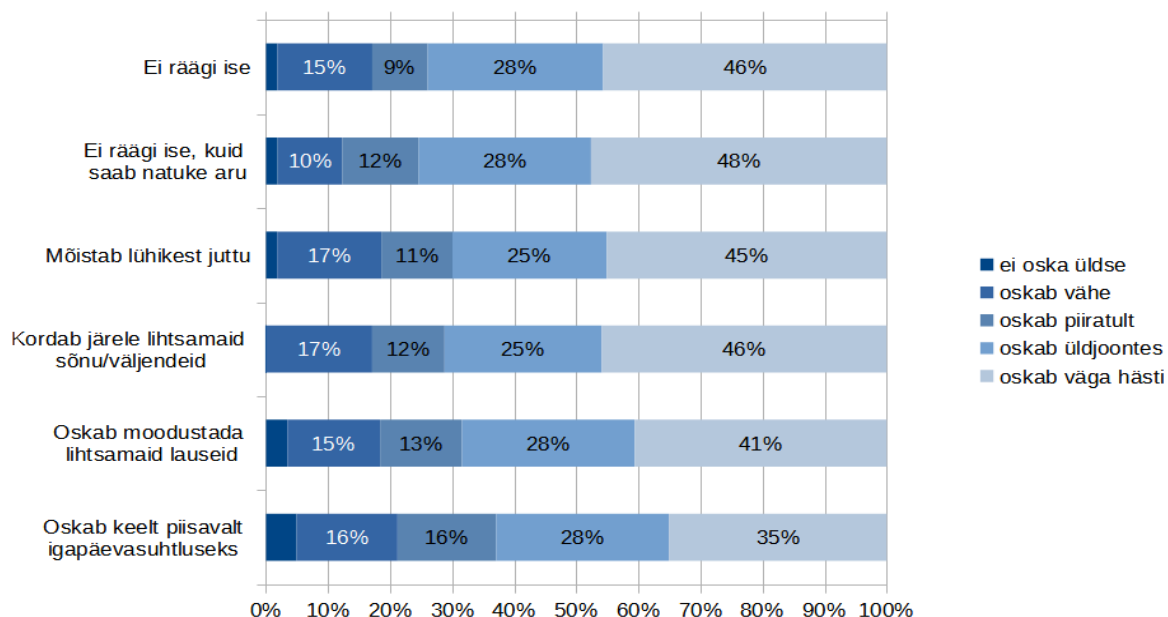
Joonis 15. Venekeelsete laste kirjutamisoskus eesti keeles

2.3. Eesti-vene kakskeelne grupp

Eesti-vene kakskeelsete laste gruppi kuulus 33 kodus nii eesti kui ka vene keelt rääkivat last ning kolm eesti ja mõnd muud keelt rääkivat last.

2.3.1. Üldine suhtlemisoskus ja suuline kõne

Eesti-vene kakskeelsete laste grupis on ainult üks laps, kes eesti keelt üldse ei oska. Neid, kes ei saa eesti keele oskusega igapäevasisituatsioonides hakkama, on kokku kolm (vt joonis 16) ning neid, kes ei oska moodustada lihtsamaid lauseid, viis last. Lapsi, kes oskab eesti keelt hästi või üldjoontes, on kõigi vaadeldud oskuste puhul üle 70%.

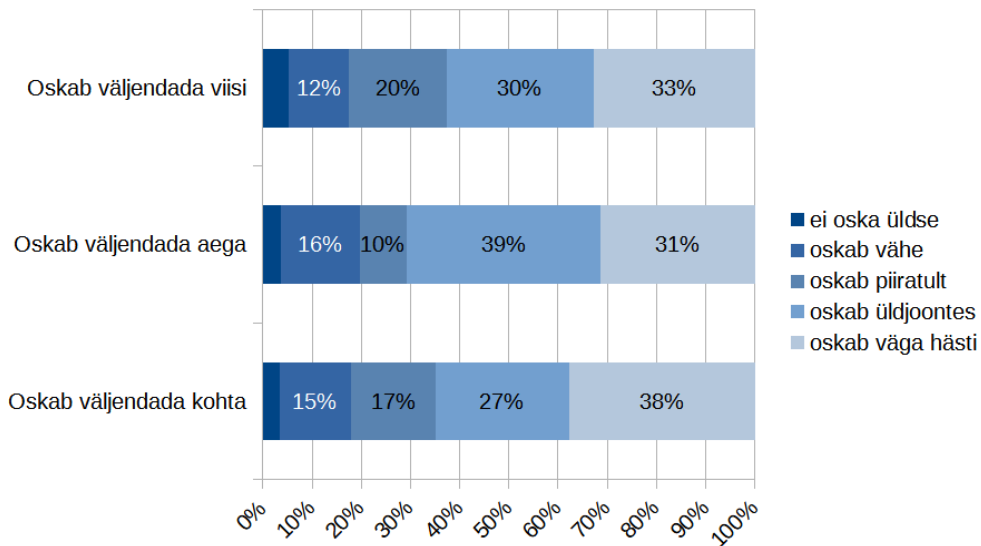

Joonis 16. Eesti-vene kakskeelsete laste üldine suhtlusoskus

Üldiselt suhtlusoskuselt on see grupp sarnane ükskeelsete eesti keelt kõnelevate lastega. Siiski on selles rühmas lapsi, kes ei oska veel üldse eesti keeles rääkida (tegemist oli ühe lapsega, kellega ainult üks vanem rääkis eesti ja vene keeles ning teine vanem kasutas ainult vene keelt) ja kolm, kes ei tule eestikeelse igapäevasuhtlusega veel toime.

2.3.2. Tähenuskategooriate väljendamine

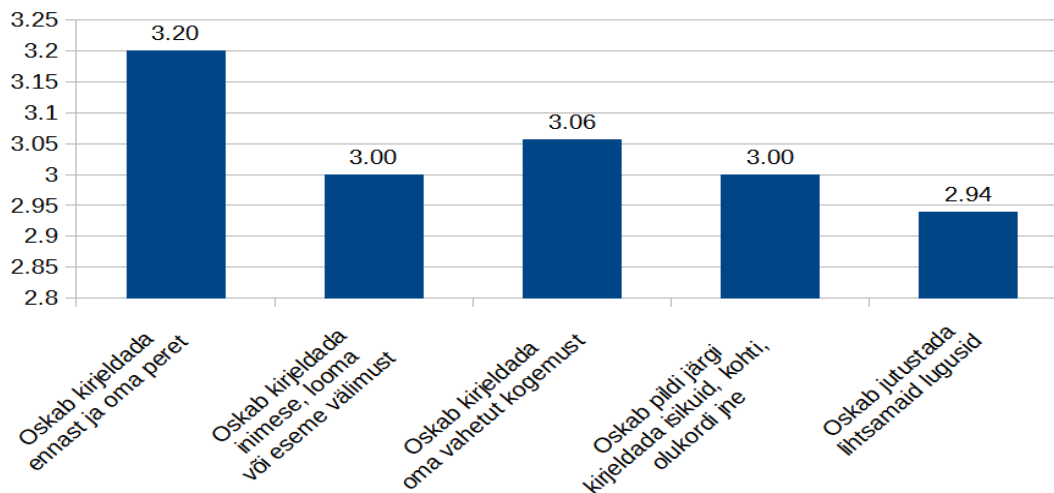
Tähenuslikest kategooriatest olid kõik kolm vaadeldud kategooriat selle grupi puhul sarnased (keskmist tulemust saab iseloomustada hinnanguga “oskab piiratult”). Mõnevõrra paremini on lastel selge koha väljendamine (lapsi, kes seda väga hästi oskavad, on 38%), ajakategooria puhul on selliste laste osakaal 31% (vt joonis 17).

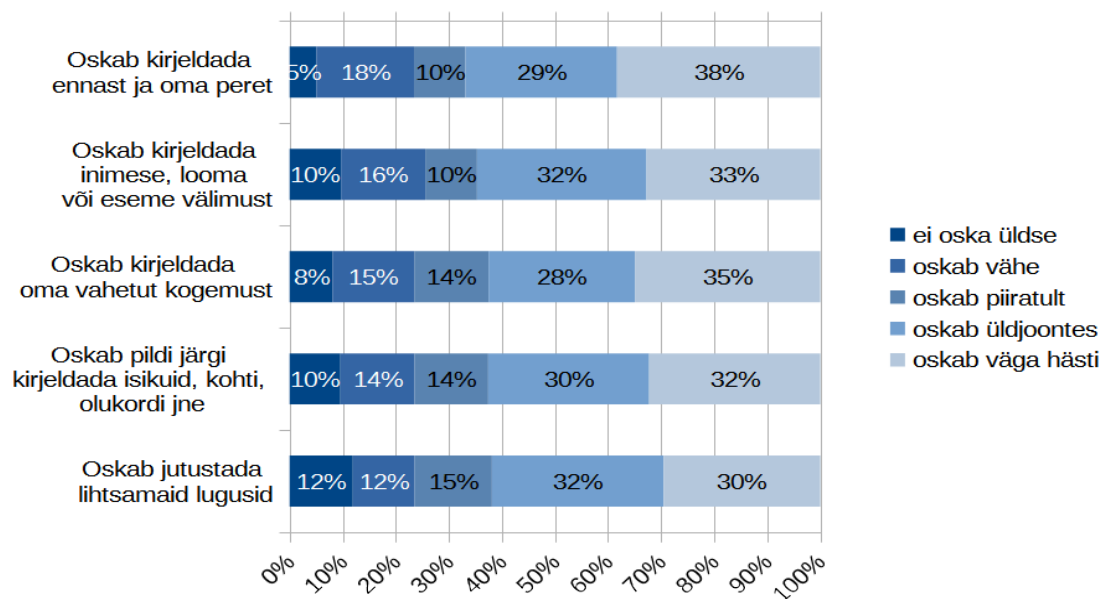
Joonis 17. Täenduslike kategooriate väljendamise oskus eesti-vene kakskeelsetel lastel

2.3.3. Kirjeldusoskus

Kirjeldamisoskuse puhul on tulemused sarnased teiste eelkirjeldatud gruppidega: kõige kergem paistab olevat enda ja oma pere kirjeldamine (38% oskab seda väga hästi, vt joonis 18), raskem paistab olema pildi järgi esemete või olendite (32% oskab seda väga hästi) ning vahetult juhtunud kogemuse kirjeldamine (seda oskab väga hästi 35% lastest) ning kõige vähem lapsi on omandanud jutustamisoskuse. Kui vaadata grupi keskmisi õpetajate antud punkte laste kirjeldamisoskusele (vt joonis 19), selgub, et kui muud kirjeldusoskused on grupil omandatud tasemel “oskab piiratult”, siis jutustamisoskus tasemel “oskab vähesel määral”.

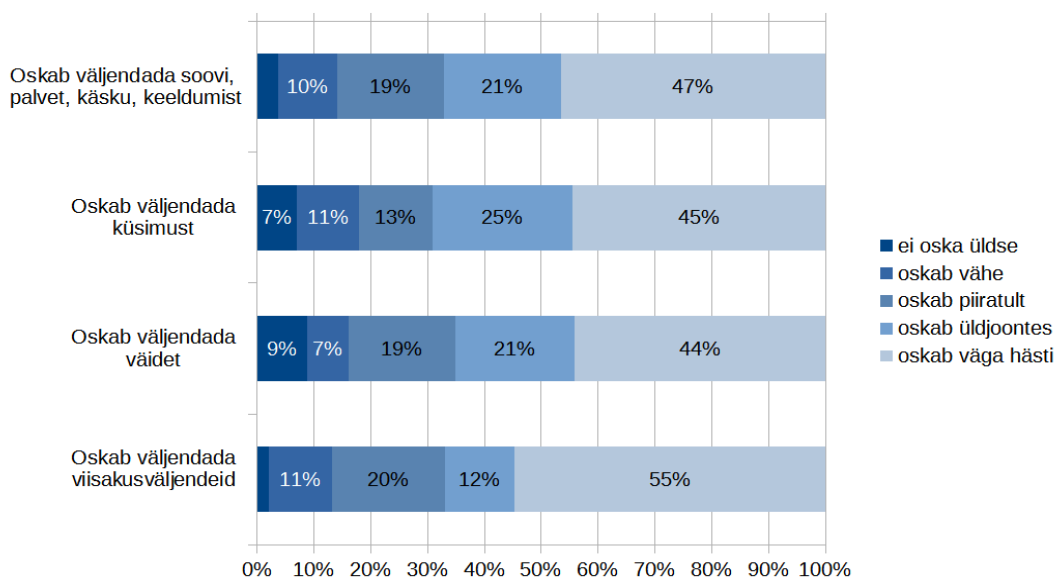
Joonis 18. Eesti-vene kakskeelsete laste kirjeldusoskus (kogu grupi keskmised punktisummad)

Joonis 19. Eesti-vene kakskeelsete laste kirjeldusoskus

2.3.4. Eesti-vene kakskeelsete laste oskus kasutada eri pragmaatilist tüüpi lauseid

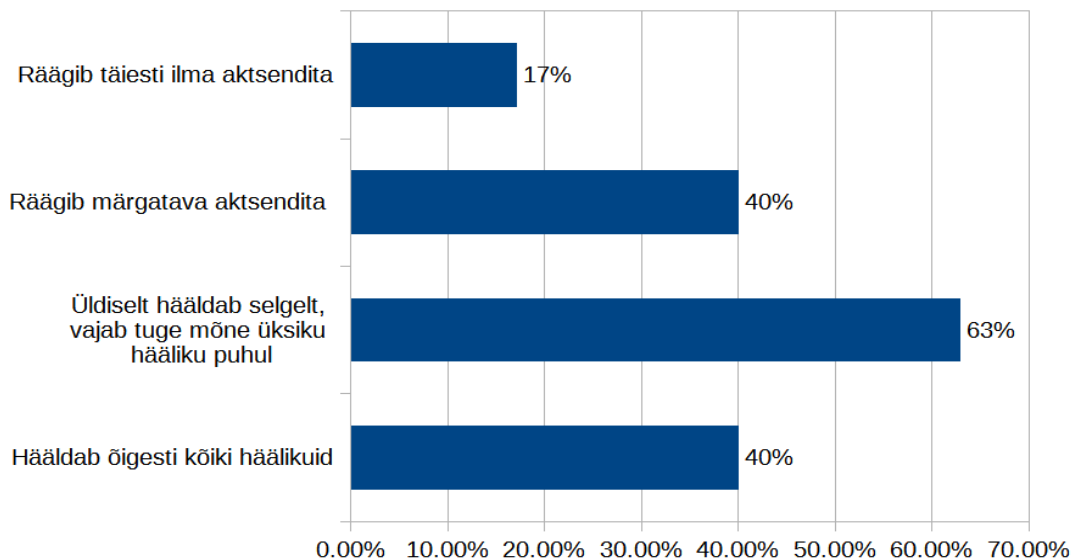
Pragmaatiliselt eri tüüpi lausetest on sarnaselt ükskeelsete vene lastega ka kakskeelsetel kõige enam selge viisakusväljendite kasutamine, seda oskab väga hästi 55% lastest (vt joonis 20). Teistest lausetüüpidest paistab kõige selgem olema palvete-käskude väljendamine.

Joonis 20. Eesti-vene kakskeelsete laste oskus kasutada eri pragmaatilist tüüpi lauseid

2.3.5. Eesti-vene kakskeelsete laste hääldus

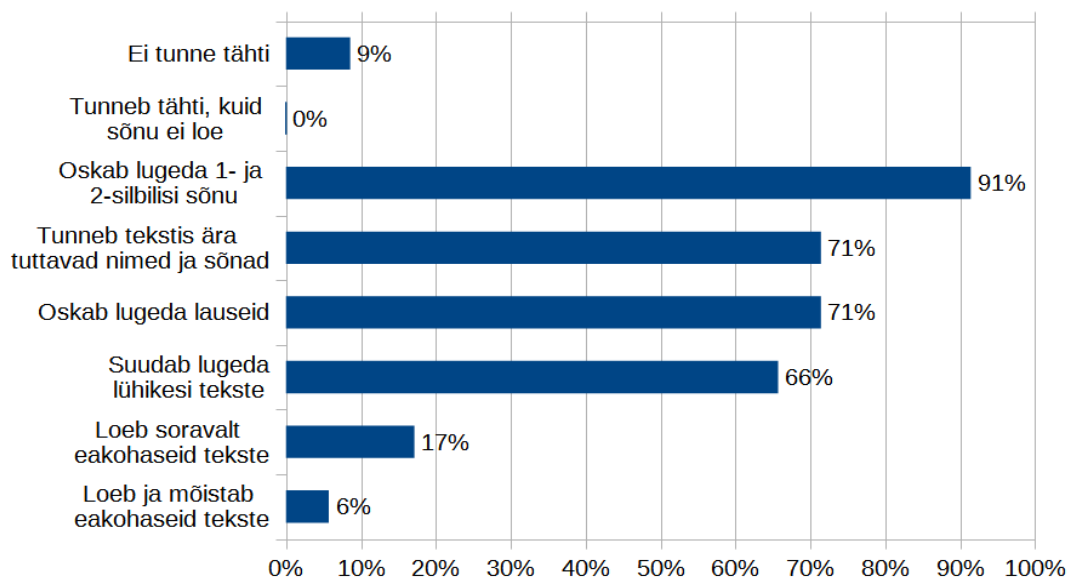
Eesti-vene kakskeelsete laste hulgas on 40% neid, kes hääldavad õigesti kõiki häälikuid, 63% hääldab küll üldjoontes õigesti, kuid vajab tuge üksiku hääliku puhul. Ilma aktsendita kõnelejad oli kakskeelsete rühmas aga ainult 17% (vt joonis 21).

Joonis 21. Eesti-vene kakskeelsete laste hääldusoskus

2.3.6. Eesti-vene kakskeelsete laste lugemisoskus

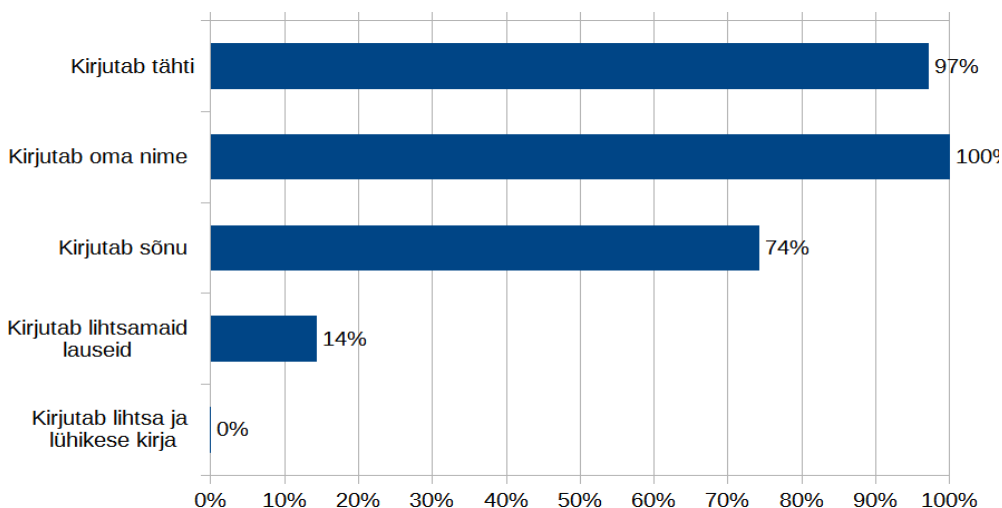
Eesti-vene kakskeelsete laste hulgas on 9% neid, kes eesti tähti ei tunne (vt joonis 22). Kõik lapsed, kes tunnevad tähti, suudavad ka lugeda. Enamik loeb 1- ja 2-silbilisi sõnu (ükskeelsetest eestikeelsetest lastest oskas seda 97%, venekeelsetest 67%, seega jäävad kakskeelsete laste tulemused alla eesti ükskeelsete omadele ja on oluliselt kõrgemad kui venekeelsete laste omad). Umbes kaks kolmandikku lastest tunneb tekstis ära tuttavad nimed ja sõnad ning oskab lugeda lauseid. Mõnevõrra vähem lapsi (66%) oskab lugeda lühikesi tekste. Soravalt loeb eakohaseid tekste 17% lastest ning neid, kes suudavad lugeda ja ka mõista eakohaseid tekste, on ainult 6%. Samas ükskeelsetest venekeelsetest lastest oskas lugeda ja mõista eakohaseid tekste 4% ja eestikeelsetest 31% hinnatud lastest.

Joonis 22. Eesti-vene kakskeelsete laste lugemisoskus

2.3.7. Eesti-vene kakskeelsete laste kirjutamisoskus

Kõik kakskeelsed lapsed oskavad eesti keeles kirjutada oma nime, suur enamik oskab kirjutada ka tähti (vt joonis 23). Kaks kolmandikku lastest kirjutab sõnu, kuid lihtsamate lausetega saab hakkama ainult 14% lastest. Ükski laps ei oska eesti keeles kirjutada lühikest kirja või teadet. Võrdluseks olgu öeldud, et eestikeelsetest lastest oskas lühikese teate või kirja kirjutada samuti väga väike hulk lapsi ehk 11% lastest. Tegemist on oskusega, mis eeldab arenenumat kirjutamisoskust, kuid kuna ka kõik eestikeelsed lapsed ei oska kooli tulles veel lauseid kirjutada, ei saa selle oskuse puhul kõrgeid tulemusi ka oodata. Mõnevõrra ootuspäratum on aga see, et venekeelsete laste hulgas oli siiski 2% neid lapsi, kes seda oskasid.

Joonis 23. Eesti-vene kakskeelsete laste kirjutamisoskus

Kokkuvõtteks

Vaadeldes projektikoolide laste jagunemist koduse keelekeskkonna järgi, võib öelda, et sarnaselt eelmise aastaga moodustavad ka siinse valimi hulgast kõige suurema grupi need lapsed, kes kõnelevad kodus ainult vene keelt (73%), suuruselt järgmine grupp on eesti keelt kõnelevaid (11%) ja eesti-vene kakskeelseid lapsi (10%). Muid keeli või keelekombinatsioone rääkivaid lapsi oli alla kümnendiku valimist (6%). Kokku mainiti lastega kodudes kõnelevate keeltena 11 keelt. Võrreldes 2020. aasta andmetega on 2021. aastal projektiga liitunud klassides rohkem lapsi, kellel on koduseks keeleks ainult vene keel (2020. a 56% valimist ja 2021. a 70%). Samas tuleb arvestada ka seda, et projektiklasside töökorraldus on 2021. aastal eelmisest aastast mõnes koolis mõnevõrra erinev ning on eestikeelseid klasse, kus eesti emakeelega lapsed jäid 2021. aasta hindamisest üldse välja, sest töö toimub kahes grupis ja eestikeelne õpetaja nendega ei tegelenud ega neid seega hinnata ei saanud, see aga mõjutab kogu valimi suhtarve.

Projektiklasside vene keelt kõnelevad lapsed puutuvad eesti keelega kokku samade kanalite kaudu nagu eelmisel aastal: kõige sagedamini koolis (98% vs. 99% lastest), ka arvuti või televisiooni vahendusel eesti keelega kokku puutuvaid lapsi on kahe aasta lõikes peaaegu sama palju (40% vs. 43%). Eestikeelsete sõpradega mängivate laste hulk (19% vs. 21%) oli samuti samas suurusjärgus kui aasta varem. Need lapsed, kellega kodus eesti keelt ei räägita, puutuvad eesti keelega kokku peamiselt koolis, mõnevõrra ka televisiooni või arvuti vahendusel, kodus eesti keelt mitte kõnelenud lastest oli kool ainsaks eesti keele sisendi saamise kohaks 42% lastest.

Eelmise aastaga oli sarnane ka eesti keelega kokkupuute alguse vanus: endiselt oli kõige tavalisem, et eesti keelega hakkas laps kokku puutuma siis, kui ta oli kolmeaastane. Samas oli kolmeaastaselt eesti keelega kokku puutuma hakanud laste arv siiski mõnevõrra suurem kui 2020. aastal ning veidi vähem oli lapsi, kelle puhul oli märgitud, et nende kokkupuute eesti keelega algas nelja- või viieaastaselt.

Laste keeleoskuse tulemusi on kahe aasta lõikes keeruline võrrelda, kuna kasutatud metoodika oli mõnevõrra erinev. Mõned võrdluspunktid on aga siiski võimalik esitada.

Vene keelt kõnelevate laste üldine suhtlusoskus eesti keeles on võrreldes eelmise aasta tulemustega põhiliste näitajate poolest sarnane. Laste kõige raskemini omandatavad oskused – oskus kirjeldada ja lühemaid lugusid jutustada – olid omandatud samavõrra kui aasta varem. Mõlemal aastal jääb esemete-olendite pildi järgi kirjeldamise oskus napiks (2020. aastal oskas seda 6%, 2021. aastal 4% lastest). Lühikest seotud lugu oskas 2020. aastal eesti keeles jutustada 5%, 2021. aastal 3% vene keelt kõnelevatest lastest. Kogu valimis on umbes 50 venekeelset last (23%), kes ei rääkinud 2021. aasta sügisel veel üldse eesti keelt, kümnendik oli aga neid, kes said eestikeelse igapäevasuhtlusega hakkama.

Eri pragmaatilist tüüpi lausete kasutamise oskuse puhul torkab silma, et nii 2020. kui ka 2021. aastal oli võrdselt neid lapsi, kes ei osanud kasutada palvet või käsku (37%) ning peaaegu võrdselt neid, kes ei osanud kasutada küsimust (51% vs. 46%). Täenduslike kategooriate väljendamise oskuse puhul oli nende venekeelsete laste hulk, kes neid kategooriad väljendada

oskasid, 2020. aastal veidi parem: kohta oskas väljendada 15% lastest, 2021. aastal oskas seda teha “hästi” või “üldjoontes” 10% lastest. Kõigi kolme tähenduskategooria puhul hindasid 2021. aastal õpetajad vene keelt kõnelevate laste väljendusoskust keskmiselt hindegas 2 ehk lapsed oskavad seda “puudulikult” või “ei oska üldse”.

Kui 2020. aastal oskas eesti tähti kirjutada 97% vene keelt kõnelevatest lastest, sõnu 67% ning 7% sai hakkama lühikese kirja või teatega, siis 2021. aastal oskab õpetajate hinnangul 85% vene keelt kõnelevatest lastest kirjutada tähti ja ainult 2% saaks hakkama lühikese kirja või teate kirjutamisega. Seega on tulemused eelmise aasta omadest mõnevõrra madalamad.

2020. aasta tulemuste põhjal oli 10% neid vene keelt kõnelevaid lapsi, kes ei tundnud tähti, 74% oskas lugeda 1- ja 2-silbilisi sõnu, 9% luges soravalt ja 4% ka mõistis tekste. 2021. aastal on vene keelt kõnelevaid lapsi, kes eesti tähti ei tunne, oluliselt enam, 26%. Soravalt lugeda oskavate laste hulk on jäänud suures plaanis samaks: 7% lastest oskab soravalt lugeda ja 4% ka mõistab eestikeelseid loetud tekste.

Eesti-vene kakskeelsete laste grupist saab õpetajate hinnangul eestikeelse igapäevasuhtlusega hakkama 83%. Grupis leidub aga siiski ka kaks last, kes õpetajate hinnangul veel eesti keeles ei räägi.

Kokkuvõtlikult on projektiga 2021. aasta sügisel liitunud klassides mõnevõrra rohkem ainult vene keelt kõnelevaid lapsi ning samuti on veidi rohkem neid, kes eesti keelt projekti alguses veel üldse ei rääkinud.